

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

13 ianuarie 2015*

„Recurs — Directiva 2008/50/CE — Directiva privind calitatea aerului înconjurător și un aer mai curat pentru Europa — Decizie privind notificarea de către Regatul Țărilor de Jos a prorogării termenului stabilit pentru atingerea valorilor-limită pentru dioxidul de azot și a derogării de la obligația de a aplica valorile-limită pentru particule (PM10) — Cerere de reexaminare internă a acestei decizii, formulată în temeiul dispozițiilor Regulamentului (CE) nr. 1367/2006 — Decizie a Comisiei prin care cererea este declarată inadmisibilă — Măsură cu caracter individual — Convenția de la Aarhus — Validitatea Regulamentului (CE) nr. 1367/2006 în raport cu această convenție”

În cauzele conexe C-401/12 P-C-403/12 P,

având ca obiect trei recursuri formulate în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introduse la 24 august 2012 (C-401/12 P și C-402/12 P) și la 27 august 2012 (C-403/12 P),

Consiliul Uniunii Europene, reprezentat de M. Moore și de K. Michoel, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

Parlamentul European, reprezentat de L. Visaggio și de G. Corstens, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

Comisia Europeană, reprezentată de J.-P. Keppenne, de P. Oliver, de P. Van Nuffel, de G. Valero Jordana și de S. Boelaert, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

recurente,

susținute de:

Republica Cehă, reprezentată de D. Hadroušek, în calitate de agent,

intervenientă în recurs,

celelalte părți din procedură fiind:

Vereniging Milieudefensie, cu sediul în Amsterdam (Țările de Jos),

Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht, cu sediul în Utrecht (Țările de Jos),

reprezentate de A. van den Biesen, avocat,

reclamante în primă instanță,

* Limba de procedură: neerlandeza.

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnul K. Lenaerts, vicepreședinte, domnii A. Tizzano, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, A. Ó Caoimh și J.-C. Bonichot (raportor), președinți de cameră, domnul E. Levits, doamnele C. Toader, M. Berger și A. Prechal, precum și domnii E. Jarașiūnas și C. G. Fernlund, judecători,

avocat general: domnul N. Jääskinen,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 10 decembrie 2013,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 8 mai 2014,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin recursurile formulate, Consiliul Uniunii Europene, Parlamentul European și Comisia Europeană solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene Vereniging Milieudefensie și Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht/Comisia (T-396/09, EU:T:2012:301, denumită în continuare „hotărârea atacată”), prin care s-a admis cererea formulată de Vereniging Milieudefensie și de Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht prin care se solicita anularea deciziei Comisiei C(2009) 6121 din 28 iulie 2009 (denumită în continuare „decizia în litigiu”), care a respins ca inadmisibilă cererea formulată de acestea prin care se solicita reexaminarea de către Comisie a deciziei sale C(2009) 2560 final din 7 aprilie 2009 prin care s-a acordat Regatului Țărilor de Jos o derogare temporară de la obligațiile prevăzute de Directiva 2008/50/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind calitatea aerului înconjurător și un aer mai curat pentru Europa (JO L 152, p. 1).

Cadrul juridic

Convenția de la Aarhus

- 2 Convenția privind accesul la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu, semnată la Aarhus la 25 iunie 1998 și aprobată în numele Comunității Europene prin Decizia 2005/370/CE a Consiliului din 17 februarie 2005 (JO L 124, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 201, denumită în continuare „Convenția de la Aarhus”), prevede la articolul 1, intitulat „Obiectiv”:

„Pentru a contribui la protejarea dreptului fiecărei persoane din generațiile prezente și viitoare de a trăi într-un mediu propice sănătății și bunăstării sale, fiecare parte garantează drepturile de acces la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu în conformitate cu dispozițiile prezentei convenții.”

- 3 Articolul 9 din convenția menționată prevede:

„(1) Fiecare parte se asigură, în cadrul legislației interne proprii, că orice persoană care consideră că cererea proprie de informații în conformitate cu articolul 4 a fost ignorată, refuzată pe nedrept, parțial sau total, sau rezolvată în mod necorespunzător sau tratată cu încălcarea dispozițiilor articolului menționat are acces la o cale de atac în fața unei instanțe de judecată sau a unui alt organism independent și imparțial stabilit prin lege.

În cazul în care o parte prevede o astfel de cale de atac de către o instanță [a se citi «în fața unei instanțe»] de judecată, aceasta se asigură, de asemenea, că persoana respectivă are acces la o procedură rapidă stabilită prin lege, gratuită sau necostisitoare, pentru reanalizarea de către o autoritate publică sau revizuirea de către un organism independent și imparțial, altul decât o instanță de judecată.

Deciziile finale în conformitate cu prezentul alineat (1) sunt obligatorii pentru autoritatea publică care deține informațiile. Motivele sunt prezentate în scris, cel puțin în cazul în care accesul la informații este refuzat în conformitate cu prezentul paragraf.

(2) Fiecare parte, în cadrul legislației interne proprii, se asigură că membrii publicului interesat:

(a) care prezintă un interes suficient sau

(b) care mențin [a se citi «invocă»] încălcarea unui drept, în cazul în care legea procedurală administrativă a unei părți prevede acest lucru ca o condiție,

au acces la o cale de atac în fața unei instanțe judiciare și/sau a unui alt organism independent și imparțial stabilit prin lege pentru a contesta legalitatea de fond și de procedură a oricărei decizii, acțiuni sau omiteri care intră sub incidența dispozițiilor articolului 6 și, în cazul în care se prevede acest lucru în legislația internă și fără a aduce atingere alineatului (3) menționat în continuare, a altor dispoziții relevante ale prezentei convenții.

Ceea ce constituie un interes suficient și încălcarea unui drept se stabilește în conformitate cu prevederile legislației interne și în conformitate cu obiectivul de a acorda publicului interesat acces larg la justiție în cadrul sferei de aplicare a prezentei convenții. În acest sens, interesul oricărei organizații neguvernamentale care îndeplinește dispozițiile prevăzute la articolul 2 alineatul (5) este considerat suficient în sensul literei (a) menționate anterior. De asemenea, astfel de organizații sunt considerate ca având drepturi la care se poate aduce atingere în sensul literei (b) menționate anterior.

Dispozițiile prezentului alineat (2) nu exclud posibilitatea unei căi de atac preliminare în fața unei autorități administrative și nu aduc atingere obligației de epuizare a căilor de atac administrative înainte de a face apel la căile de atac judiciare, în cazul în care există o astfel de dispoziție în legislația internă.

(3) În plus față de căile de atac prevăzute la alineatele (1) și (2) și fără a le aduce atingere, fiecare parte se asigură că, în cazul în care îndeplinesc criteriile prevăzute de legislația internă proprie, în cazul în care acestea există, membrii publicului au acces la proceduri administrative sau judiciare pentru a contesta acțiuni și omiteri ale persoanelor fizice și ale autorităților publice care contravin dispozițiilor legislației interne proprii privind mediul.

(4) În plus față de alineatul (1) și fără a-i aduce atingere, procedurile prevăzute la alineatele (1), (2) și (3) prevăd căi de atac adecvate și eficiente, inclusiv prin măsuri provizorii, după caz, și sunt oneste, echitabile, oportune și nu exagerat de costisitoare. Deciziile luate în conformitate cu prezentul articol sunt pronunțate sau consemnate în scris. Hotărârile judecătorești și ale altor organisme, după caz, sunt puse la dispoziția publicului.

(5) Pentru o mai mare eficiență a dispozițiilor prezentului articol, fiecare parte se asigură că publicului i se furnizează informații privind accesul la căile de atac administrative și judiciare și se preocupă de stabilirea unor mecanisme de asistență adecvate pentru îndepărtarea sau reducerea barierelor financiare și de altă natură din calea accesului la justiție.”

Regulamentul (CE) nr. 1367/2006

- 4 Regulamentul (CE) nr. 1367/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 6 septembrie 2006 privind aplicarea, pentru instituțiile și organismele comunitare, a dispozițiilor Convenției de la Aarhus privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în domeniul mediului (JO L 264, p. 13, Ediție specială, 15/vol. 17, p. 126) menționează în considerentul (18):

„Articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus prevede accesul la proceduri de recurs de natură jurisdicțională sau nu [a se citi «sau la alte proceduri de recurs»] pentru a contesta actele și omisiunile persoanelor fizice și ale autorităților publice care contravin dispozițiilor legislației privind mediul. Dispozițiile privind accesul la justiție ar trebuie să fie în conformitate cu tratatul [CE]. În acest context, prezentul regulament ar trebui să se aplice numai în cazul actelor și omisiunilor autorităților publice.”

- 5 Articolul 1 alineatul (1) din regulamentul menționat prevede:

„Obiectul prezentului regulament este de a contribui la executarea obligațiilor care decurg din [Convenția de la Aarhus], prin stabilirea normelor de aplicare a dispozițiilor convenției pentru instituțiile și organismele comunitare, în special prin:

[...]

(d) asigurarea accesului la justiție în probleme de mediu la nivel comunitar, în condițiile prevăzute de prezentul regulament.”

- 6 Articolul 2 alineatul (1) litera (g) din același regulament definește noțiunea „act administrativ” după cum urmează:

„orice măsură cu caracter individual în temeiul dreptului mediului, adoptată de către o instituție sau organism comunitar și care este obligatorie din punct de vedere legal și are efecte externe.”

- 7 Articolul 10 din Regulamentul nr. 1367/2006, intitulat „Cererea de reexaminare internă a actelor administrative”, prevede la alineatul (1):

„Orice organizație nonguvernamentală care îndeplinește criteriile stabilite la articolul 11 este îndreptățită să introducă o cerere de reexaminare internă la instituția sau organismul comunitar care adoptă un act administrativ în temeiul dreptului mediului sau care, în cazul unei pretinse omisiuni administrative, ar fi trebuit să adopte un astfel de act.”

Directiva 2008/50

- 8 Articolul 22 din Directiva 2008/50 prevede:

„(1) Atunci când, într-o anumită zonă sau aglomerare, conformitatea cu valorile-limită pentru dioxid de azot sau benzen nu poate fi atinsă până la termenele precizate în anexa XI, un stat membru poate proroga aceste termene pentru acea zonă sau aglomerare cu cel mult cinci ani, sub condiția întocmirii unui plan privind calitatea aerului, în conformitate cu articolul 23, pentru zona sau aglomerarea pentru care se aplică prorogarea; acest plan privind calitatea aerului este completat cu informațiile enumerate în secțiunea B din anexa XV cu privire la poluanții respectivi și demonstrează cum se va obține conformitatea cu valorile-limită înaintea expirării noului termen.

(2) Atunci când, într-o anumită zonă sau aglomerare, conformitatea cu valorile-limită pentru PM_{10} , astfel cum sunt precizate în anexa XI, nu poate fi atinsă datorită unor caracteristici de dispersie specifice arealului, condițiilor climatice nefavorabile sau contribuțiilor transfrontaliere, un stat membru este exonerat de obligația de a aplica aceste valori-limită până la 11 iunie 2011, sub rezerva îndeplinirii condițiilor stabilite la alineatul (1) și cu condiția ca statul membru să demonstreze că au fost luate toate măsurile necesare la nivel național, regional și local pentru respectarea termenelor.

(3) Atunci când un stat membru aplică alineatul (1) sau (2), se asigură că valoarea-limită pentru fiecare poluant nu este depășită cu mai mult decât marja maximă de toleranță precizată în anexa XI pentru fiecare dintre poluanții respectivi.

(4) Statele membre notifică Comisia atunci când, în opinia lor, alineatele (1) sau (2) sunt aplicabile și comunică acesteia planul privind calitatea aerului menționat la alineatul (1), inclusiv toate informațiile relevante necesare Comisiei, pentru ca aceasta să evalueze dacă toate condițiile relevante sunt sau nu îndeplinite. În cadrul evaluării, Comisia ține seama de efectele estimate, prezente și viitoare, asupra calității aerului înconjurător din statele membre ale măsurilor ce au fost luate de statele membre, precum și de efectele estimate asupra calității aerului înconjurător ale actualelor măsuri comunitare și ale măsurilor ce urmează a fi propuse de către Comisie.

Atunci când Comisia nu ridică obiecții în termen de nouă luni de la primirea notificării, se consideră că sunt îndeplinite condițiile relevante pentru aplicarea alineatului (1) sau (2).

În cazul în care se ridică obiecții, Comisia poate cere statelor membre să modifice sau să furnizeze noi planuri privind calitatea aerului.”

Istoricul cauzei

- 9 La 15 iulie 2008, Regatul Țărilor de Jos a notificat Comisiei, conform articolului 22 din Directiva 2008/50, prorogarea termenului stabilit pentru atingerea valorii-limită anuale determinate pentru dioxidul de azot în nouă zone, precum și derogarea de la obligația de a aplica valorile-limită zilnice și anuale determinate pentru pulberile în suspensie care trec printr-un orificiu de selectare cu un randament de separare de 50 % pentru un diametru aerodinamic de 10 μ m.
- 10 La 7 aprilie 2009, Comisia a aprobat acest raport, adoptând Decizia C(2009) 2560 final.
- 11 Prin scrisoarea din 18 mai 2009, Vereniging Milieudefensie, o asociație de drept olandez care are ca obiect de activitate protecția mediului și ameliorarea calității aerului în Țările de Jos, și Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht, o fundație de drept olandez care are drept obiectiv combaterea poluării aerului în regiunea Utrecht (Țările de Jos), au introdus la Comisie o cerere de reexaminare internă a acestei decizii în temeiul articolului 10 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1367/2006.
- 12 Prin decizia în litigiu, Comisia a respins această cerere ca inadmisibilă pentru motivul că Decizia C(2009) 2560 final nu este o măsură cu caracter individual și că, prin urmare, nu poate fi considerată un „act administrativ”, în sensul articolului 2 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 1367/2006, susceptibil să facă obiectul procedurii de reexaminare internă prevăzute la articolul 10 din acest regulament.

Acțiunea în fața Tribunalului și hotărârea atacată

- 13 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 6 octombrie 2009, Vereniging Milieudefensie și Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht au solicitat anularea deciziei în litigiu.

- 14 Regatul Țărilor de Jos, Parlamentul și Consiliul au formulat cereri de intervenție în susținerea concluziilor Comisiei.
- 15 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a admis cererea de anulare.
- 16 Tribunalul a respins ca inadmisibilă cererea formulată de reclamante prin care se solicita Tribunalului să someze Comisia să se pronunțe pe fond asupra cererii de reexaminare internă menționate și să îi fixeze un termen pentru aceasta.
- 17 Tribunalul a respins de asemenea ca nefondat primul motiv invocat de reclamantele în primă instanță, întemeiat pe faptul că Comisia ar fi săvârșit o eroare de drept atunci când a calificat decizia atacată ca fiind act cu caracter general care nu poate fi considerat un act administrativ în sensul articolului 2 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 1367/2006 și, prin urmare, nu poate face obiectul unei cereri de reexaminare internă în temeiul articolului 10 alineatul (1) din acest regulament. În schimb, Tribunalul a admis al doilea motiv, invocat cu titlu subsidiar, întemeiat pe nelegalitatea acestei din urmă dispoziții din cauza incompatibilității sale cu articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus.
- 18 După ce a amintit, la punctele 51 și 52 din hotărârea atacată, că, la fel ca orice alt acord internațional la care Uniunea Europeană este parte, Convenția de la Aarhus are forță juridică superioară în raport cu actele de drept derivat al Uniunii, Tribunalul a precizat, la punctul 53 din aceeași hotărâre, că instanța Uniunii poate examina validitatea unei dispoziții dintr-un regulament în raport cu un tratat internațional numai dacă natura și economia acestuia nu se opun examinării și dacă, pe de altă parte, în ceea ce privește conținutul, aceste dispoziții par necondiționate și suficient de precise.
- 19 Făcând referire printre altele la Hotărârile Curții Fediol/Comisia (70/87, EU:C:1989:254) și Nakajima/Consiliul (C-69/89, EU:C:1991:186), Tribunalul a precizat însă că Curtea a statuat că îi revine acesteia sarcina de a exercita controlul legalității unui act al Uniunii în raport cu prevederile unui acord internațional care nu sunt de natură să creeze pentru justițiabil dreptul de a le invoca în justiție atunci când Uniunea a urmărit executarea unei anumite obligații asumate în temeiul acestui acord sau în cazul în care actul de drept derivat face trimitere expresă la dispozițiile precise ale acestuia. Tribunalul a concluzionat de aici, la punctul 54 din hotărârea atacată, că instanța Uniunii trebuie să poată efectua controlul legalității unui regulament în raport cu un acord internațional atunci când acest regulament urmărește să pună în aplicare o obligație impusă prin acest acord instituțiilor Uniunii.
- 20 La punctele 57 și 58 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat că aceste condiții erau îndeplinite în prezenta cauză întrucât, pe de o parte, reclamantele în primă instanță, care nu invocau efectul direct al dispozițiilor acordului, puneau în discuție în mod incident, conform articolului 241 CE, validitatea unei dispoziții din Regulamentul nr. 1367/2006 în raport cu Convenția de la Aarhus și, pe de altă parte, acest regulament a fost adoptat pentru a îndeplini obligațiile internaționale ale Uniunii, prevăzute la articolul 9 alineatul (3) din această convenție, astfel cum rezultă din articolul 1 alineatul (1) din regulamentul menționat și din considerentul (18) al acestui regulament.
- 21 Tribunalul a statuat, la punctul 69 din hotărârea atacată, că articolul 10 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1367/2006, întrucât nu prevede procedura de reexaminare internă decât pentru un „act administrativ”, care este definit la articolul 2 alineatul (1) litera (g) ca „orice măsură cu caracter individual”, nu este compatibil cu articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus.
- 22 Tribunalul a anulat, în consecință, decizia în litigiu.

Concluziile părților și procedura în fața Curții

- 23 Prin intermediul recursului introdus la 24 august 2012 (cauza C-401/12 P), Consiliul solicită Curții anularea hotărârii atacate, respingerea în totalitate a acțiunii formulate de reclamantele în primă instanță și obligarea acestora la plata cheltuielilor de judecată.
- 24 Prin intermediul recursului introdus la 24 august 2012 (cauza C-402/12 P), Parlamentul solicită Curții anularea hotărârii atacate, respingerea în totalitate a acțiunii formulate de părțile menționate și obligarea acestora din urmă la plata cheltuielilor de judecată.
- 25 Prin intermediul recursului introdus la 27 august 2012 (cauza C-403/12 P), Comisia solicită Curții anularea hotărârii atacate, respingerea în totalitate a acțiunii formulate de aceleași părți, precum și obligarea acestora din urmă la plata cheltuielilor de judecată efectuate în primă instanță și în procedura de recurs.
- 26 Prin Ordonanța președintelui Curții din 21 noiembrie 2012, cauzele C-401/12 P-C-403/12 P au fost conexe pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.
- 27 La 28 februarie 2013, Vereniging Milieudefensie și Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht au depus un memoriu în răspuns la recursul formulat în care solicită Curții respingerea recursurilor și obligarea Consiliului, a Parlamentului și a Comisiei la plata cheltuielilor de judecată efectuate de ele atât în primă instanță, cât și în procedura de recurs.
- 28 Acestea au formulat de asemenea un recurs incident prin intermediul căruia solicită Curții anularea hotărârii atacate și a deciziei în litigiu, precum și obligarea părților în primă instanță la plata cheltuielilor de judecată efectuate de ele atât în primă instanță, cât și în procedura de recurs.

Cu privire la recursuri

Cu privire la recursul incident

Argumentele părților

- 29 Vereniging Milieudefensie și Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht susțin că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept în hotărârea atacată prin faptul că nu a recunoscut un efect direct articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus, cel puțin având în vedere că acest articol prevede că „actele” care aduc atingere dreptului național al mediului trebuie să poată face obiectul unei căi de atac și, în consecință, prin faptul că a refuzat să aprecieze legalitatea articolului 10 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1367/2006 în raport cu această dispoziție a convenției menționate.
- 30 Consiliul, Parlamentul și Comisia consideră că recursul incident trebuie respins ca inadmisibil întrucât motivul invocat nu vizează în realitate decât să repună în discuție o parte a motivării hotărârii atacate, iar nu soluția oferită în hotărârea respectivă, și, prin urmare, nu îndeplinește cerințele prevăzute la articolul 178 din Regulamentul de procedură al Curții.
- 31 Consiliul, Parlamentul și Comisia susțin cu titlu subsidiar că motivul invocat este, în orice caz, neîntemeiat.

Aprecierea Curții

- 32 Este necesar să se arate că, potrivit articolului 169 alineatul (1) și articolului 178 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții, orice recurs, indiferent dacă este principal sau incident, poate avea ca obiect doar anularea, în tot sau în parte, a deciziei Tribunalului.
- 33 În prezenta cauză, Vereniging Milieudefensie și Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht au obținut, în fața Tribunalului, anularea deciziei în litigiu conform concluziilor acțiunii lor. Recursul incident formulat, prin care se solicită în realitate doar obținerea unei înlocuiri a motivelor în ceea ce privește analiza posibilității de a invoca articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus, nu poate fi, prin urmare, admis (a se vedea prin analogie, în ceea ce privește un recurs principal, Hotărârea Al-Aqsa/Consiliul și Țările de Jos/Al-Aqsa, C-539/10 P și C-550/10 P, EU:C:2012:711, punctele 43-45).
- 34 Din considerațiile care precedă rezultă că recursul incident trebuie respins ca inadmisibil.

Cu privire la recursurile principale

- 35 Consiliul, Parlamentul și Comisia susțin cu titlu principal că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat că articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus poate fi invocat pentru a aprecia conformitatea cu această dispoziție a articolului 10 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1367/2006.
- 36 Cu titlu subsidiar, acestea susțin că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că articolul 9 alineatul (3) din convenția menționată se opune unei dispoziții precum articolul 10 alineatul (1) din acest regulament.

Cu privire la primul motiv al recursurilor

Argumentele părților

- 37 Consiliul susține că cele două cazuri în care Curtea a admis posibilitatea unui particular de a invoca dispozițiile unui acord internațional care nu îndeplinește condițiile privind caracterul necondiționat și precizia necesare pentru a putea fi invocat în scopul de a aprecia validitatea dispozițiilor unui act al Uniunii sunt excepționale și nu corespund, în orice caz, celui din prezenta cauză.
- 38 Astfel, pe de o parte, soluția reținută în Hotărârea Fediol/Comisia (EU:C:1989:254) se justifică prin împrejurările speciale ale cauzei în care s-a pronunțat această hotărâre, în care regulamentul în cauză conferă operatorilor interesați dreptul de a invoca normele Acordului general pentru tarife și comerț (denumit în continuare „GATT”). În plus, această soluție nu poate fi aplicată în afara domeniului specific al acordului menționat.
- 39 Pe de altă parte, în ceea ce privește jurisprudența rezultată din Hotărârea Nakajima/Consiliul (EU:C:1991:186), Consiliul consideră că aceasta privește doar cazul în care Uniunea a urmărit să pună în aplicare o obligație specifică asumată în cadrul GATT, situație care, la rândul său, nu se regăsește în prezenta cauză.
- 40 Parlamentul și Comisia invocă, în esență, argumente similare.
- 41 În ceea ce privește Hotărârea Fediol/Comisia (EU:C:1989:254), Comisia adaugă că aceasta privește doar cazul în care un act al Uniunii a făcut în mod expres trimitere la dispoziții speciale ale GATT.

- 42 În ceea ce privește Hotărârea Nakajima/Consiliul (EU:C:1991:186), Comisia consideră că ea nu poate fi interpretată în sensul că permite controlul oricărui act de drept al Uniunii în raport cu acordul internațional pe care acest act îl pune, dacă este cazul, în aplicare. Pentru ca un astfel de control să poată fi exercitat, ar trebui ca actul de drept al Uniunii să constituie o executare directă și exhaustivă a acordului internațional și să se refere la o obligație suficient de clară și de precisă a acestuia, situație care nu se regăsește în prezenta cauză.
- 43 Parlamentul arată că Hotărârea Fediol/Comisia (EU:C:1989:254) privește doar cazul unei trimiteri exprese a unui act de drept derivat la dispoziții precise ale unui acord internațional, care nu constituie o simplă referire la dispozițiile respective, ci o includere a acestora. În consecință, Tribunalul nu putea să se întemeieze pe considerentul (18) al Regulamentului nr. 1367/2006, care doar descrie articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus, pentru a aprecia că această condiție este îndeplinită în prezenta cauză. În plus, și în orice caz, din această jurisprudență a Curții ar rezulta că, în cazul în care un regulament al Uniunii include dispozițiile unui acord internațional, acestea pot fi invocate numai pentru a controla validitatea actelor adoptate în temeiul acestui regulament, iar nu validitatea regulamentului însuși.
- 44 În ceea ce privește Hotărârea Nakajima/Consiliul (EU:C:1991:186), Parlamentul susține că soluția consacrată în această hotărâre privește cazul în care un act de drept derivat pune în aplicare o obligație specifică impusă de un acord internațional, în cadrul căreia Uniunea este obligată să acționeze într-un anumit mod și nu poate beneficia de o marjă discreționară de apreciere. Or, „obligațiile” la care face referire Tribunalul la punctul 58 din hotărârea atacată nu sunt obligații „specifice” în sensul Hotărârii Nakajima/Consiliul (EU:C:1991:186), întrucât părțile contractante la Convenția de la Aarhus dispun de o marjă largă de apreciere cu privire la definirea modalităților de punere în aplicare a „procedurilor administrative sau judiciare” prevăzute la articolul 9 alineatul (3) din convenția menționată, sub rezerva respectării cerințelor prevăzute la articolul 9 alineatul (4) din aceasta.
- 45 Parlamentul susține de asemenea, invocând Hotărârea Comisia/Irlanda și alții (C-89/08 P, EU:C:2009:742), că Tribunalul nu a respectat principiul contradictorialității atunci când a aplicat principiile care decurg din jurisprudența rezultată din Hotărârea Nakajima/Consiliul (EU:C:1991:186) fără ca relevanța acestora pentru prezenta cauză să fi fost dezbătută în prealabil între părți.
- 46 Parlamentul adaugă că împrejurările cauzei sunt distincte și de cele din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Racke (C-162/96, EU:C:1998:293), care privea încălcarea unei norme de drept internațional cutumiar ce aducea atingere aplicării unei dispoziții dintr-un acord internațional al cărui efect direct nu era contestat.
- 47 Comisia amintește de asemenea că, în Hotărârile Intertanko și alții (C-308/06, EU:C:2008:312) și Air Transport Association of America și alții (C-366/10, EU:C:2011:864), Curtea nu a acceptat să verifice validitatea unei directive în raport cu un acord internațional, deși directiva în cauză conținea referiri la acesta.
- 48 Vereniging Milieudefensie și Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht susțin mai întâi că din Hotărârea Lesoochranárske zoskupenie (C-240/09, EU:C:2011:125) nu reiese niciun indiciu privind eventualul efect direct al articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus asupra actelor care pot face obiectul unei căi de atac în sensul dispoziției menționate.
- 49 Recurentele consideră, pe de o parte, că, prin natura și prin obiectul său, Convenția de la Aarhus nu se opune controlului, la cererea unor asociații de protecție a mediului, al validității unui act de drept derivat al Uniunii și, pe de altă parte, că condițiile acestui control, enunțate în Hotărârea Fediol/Comisia (EU:C:1989:254), sunt îndeplinite, întrucât Regulamentul nr. 1367/2006 conține mai multe referiri la convenția menționată și în special la articolul 9 alineatul (3) din aceasta.

- 50 Recurențele susțin apoi că unica posibilitate de control al legalității unui act general de drept al Uniunii de către Curte prin sesizarea acesteia cu cereri de decizii preliminare formulate de instanțele naționale nu este suficientă pentru a asigura respectarea dispoziției menționate.
- 51 În sfârșit, acestea susțin că Tribunalul a respectat principiul contradictorialității din moment ce a oferit părților posibilitatea să se pronunțe în ședință asupra aplicării în prezenta cauză a jurisprudenței rezultate din Hotărârile Fediol/Comisia (EU:C:1989:254) și Nakajima/Consiliul (EU:C:1991:186). În orice caz, împrejurările prezentei cauze sunt diferite de cele din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Comisia/Irlanda și alții (EU:C:2009:742), invocată de Parlament.

Aprecierea Curții

- 52 În temeiul articolului 300 alineatul (7) CE [devenit articolul 216 alineatul (2) TFUE], acordurile internaționale încheiate de Uniune sunt obligatorii pentru instituțiile acesteia și prevalează, în consecință, față de actele adoptate de instituții (a se vedea în acest sens Hotărârea Intertanko și alții, EU:C:2008:312, punctul 42 și jurisprudența citată).
- 53 Cu toate acestea, efectele pe care le au, în ordinea juridică a Uniunii, prevederile unui acord încheiat de aceasta cu state terțe nu pot fi stabilite făcând abstracție de originea internațională a acestor prevederi. Potrivit principiilor din dreptul internațional, instituțiile Uniunii competente pentru a negocia și a încheia un astfel de acord sunt libere să stabilească împreună cu statele terțe vizate efectele pe care dispozițiile acestui acord trebuie să le producă în ordinea internă a părților contractante. În cazul în care acest aspect nu a fost stabilit în mod expres în acordul respectiv, instanțele competente, și în special Curtea, în cadrul competenței conferite în temeiul Tratatului FUE, sunt cele care se vor pronunța în această privință, așa cum se pronunță în legătură cu orice altă problemă de interpretare referitoare la aplicarea acordului în discuție în cadrul Uniunii, întemeindu-se în special pe spiritul, pe economia sau pe termenii acestui acord (a se vedea Hotărârea FIAMM și alții/Consiliul și Comisia, C-120/06 P și C-121/06 P, EU:C:2008:476, punctul 108 și jurisprudența citată).
- 54 Rezultă dintr-o jurisprudență constantă a Curții că dispozițiile unui acord internațional la care Uniunea este parte nu pot fi invocate în susținerea unei acțiuni în anularea unui act de drept derivat al Uniunii sau a unei excepții întemeiate pe nelegalitatea unui asemenea act decât cu condiția, pe de o parte, ca natura și economia acordului în cauză să nu se opună acestei acțiuni și, pe de altă parte, ca dispozițiile respective să fie, în ceea ce privește conținutul lor, necondiționate și suficient de precise (a se vedea Hotărârea Intertanko și alții, EU:C:2008:312, punctul 45, Hotărârea FIAMM și alții/Consiliul și Comisia, EU:C:2008:476, punctele 110 și 120, precum și Hotărârea Air Transport Association of America și alții, EU:C:2011:864, punctul 54).
- 55 În ceea ce privește articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus, acesta nu conține nicio obligație necondiționată și suficient de precisă de natură să reglementeze în mod direct situația juridică a particularilor și nu îndeplinește, prin urmare, aceste condiții. Astfel, din moment ce numai „în cazul în care îndeplinesc criteriile prevăzute de legislația internă [...], în cazul în care acestea există, membrii publicului” sunt titulari ai drepturilor prevăzute la respectivul articol 9 alineatul (3), această dispoziție este condiționată, în aplicarea sau în efectele sale, de intervenția unui act ulterior (a se vedea Hotărârea Lesoochranárske zoskupenie, EU:C:2011:125, punctul 45).
- 56 Este, desigur, adevărat că Curtea a considerat de asemenea că, în cazul în care Uniunea a executat o obligație specifică asumată în acordurile încheiate în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (denumite în continuare, „acordurile OMC”) sau atunci când actul din dreptul Uniunii în cauză face trimitere în mod expres la dispoziții precise din aceste acorduri, Curtea este competentă să controleze legalitatea actului respectiv și a actelor adoptate în vederea aplicării sale din perspectiva normelor acordurilor menționate (a se vedea Hotărârea Fediol/Comisia, EU:C:1989:254, punctele 19-23,

Hotărârea Nakajima/Consiliul, EU:C:1991:186, punctele 29-32, Hotărârea Germania/Consiliul, C-280/93, EU:C:1994:367, punctul 111, și Hotărârea Italia/Consiliul, C-352/96, EU:C:1998:531, punctul 19).

- 57 Aceste două excepții erau justificate însă doar de particularitățile acordurilor care au condus la aplicarea lor.
- 58 Astfel, în ceea ce privește, în primul rând, Hotărârea Fediol/Comisia (EU:C:1989:254), trebuie arătat că articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul (CEE) nr. 2641/84 al Consiliului din 17 septembrie 1984 privind consolidarea politicii comerciale comune, în special în domeniul protecției împotriva practicilor comerciale ilicite (JO L 252, p. 1), în discuție în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, făcea trimitere în mod expres la norme de drept internațional întemeiate în esență pe GATT și conferea persoanelor interesate dreptul de a invoca dispoziții ale acestuia în cadrul unei plângeri formulate în temeiul aceluiași regulament (Hotărârea Fediol/Comisia, EU:C:1989:254, punctul 19), în timp ce, în prezenta cauză, articolul 10 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1367/2006 nu face trimitere directă la dispoziții precise ale Convenției de la Aarhus și nici nu conferă un drept particularilor. În consecință, în lipsa unei asemenea trimiteri explicite la dispoziții ale unui acord internațional, hotărârea menționată nu poate fi considerată ca fiind relevantă în speță.
- 59 În ceea ce privește, în al doilea rând, Hotărârea Nakajima/Consiliul (EU:C:1991:186), trebuie subliniat că actele din dreptul Uniunii în discuție în cauza respectivă aveau legătură cu sistemul antidumping, care este foarte dens în concepția și în aplicarea sa, în sensul că prevede măsuri în privința întreprinderilor acuzate de a fi recurs la practici de dumping. Mai concret, regulamentul de bază în discuție în cauza respectivă a fost adoptat în conformitate cu obligațiile internaționale existente ale Comunității, în special cele care decurg din acordul privind punerea în aplicare a articolului VI din Acordul general pentru tarife și comerț, aprobat, în numele Comunității, prin Decizia 80/271/CEE a Consiliului din 10 decembrie 1979 privind încheierea acordurilor multilaterale rezultând din negocierile comerciale din 1973-1979 (JO 1980, L 71, p. 1) (a se vedea Hotărârea Nakajima/Consiliul, EU:C:1991:186, punctul 30). Or, în prezenta cauză nu poate fi vorba despre punerea în aplicare prin articolul 10 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1367/2006 a obligațiilor specifice în sensul hotărârii menționate, întrucât, după cum reiese din articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus, părțile contractante la aceasta dispun de o marjă largă de apreciere cu privire la definirea modalităților de punere în aplicare a „procedurilor administrative sau judiciare”.
- 60 În această privință, trebuie arătat că nu se poate considera că, prin adoptarea regulamentului menționat, care privește doar instituțiile Uniunii și se referă de altfel numai la una dintre căile de atac de care dispun justițiabilii pentru a asigura respectarea dreptului Uniunii în materia mediului, Uniunea a urmărit să pună în aplicare, în sensul jurisprudenței amintite la punctul 56 din prezenta hotărâre, obligațiile care rezultă din articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus în legătură cu procedurile administrative sau jurisdicționale naționale, care, în stadiul actual al dreptului Uniunii, intră de altfel în mod esențial sub incidența dreptului statelor membre (a se vedea în acest sens Hotărârea Lesoochranárske zoskupenie, EU:C:2011:125, punctele 41 și 47).
- 61 Din toate considerațiile care precedă rezultă că, statuând că articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus putea fi invocat pentru a aprecia legalitatea articolului 10 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1367/2006, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept în hotărârea atacată.
- 62 Prin urmare, se impune anularea hotărârii atacate, fără a fi necesară examinarea celorlalte motive invocate de Consiliu, de Parlament și de Comisie în susținerea recursurilor formulate.

Cu privire la acțiunea în fața Tribunalului

- 63 Conform articolului 61 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, în cazul în care recursul este întemeiat, Curtea anulează decizia Tribunalului și poate fie să soluționeze ea însăși în mod definitiv litigiul atunci când acesta este în stare de judecată, fie să trimită cauza Tribunalului pentru a se pronunța asupra acesteia.
- 64 Curtea consideră că prezenta cauză este în stare de judecată și că trebuie să se pronunțe cu privire la fondul cererii de anulare a deciziei în litigiu.
- 65 Prin intermediul primului motiv al acțiunii formulate la Tribunal, Vereniging Milieudefensie și Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht au susținut că Comisia a considerat în mod eronat că cererea lor de reexaminare internă a deciziei din 7 aprilie 2009 era inadmisibilă pentru motivul că era vorba despre o măsură cu caracter general.
- 66 Pentru aceleași motive precum cele reținute de Tribunal, acest motiv trebuie respins ca neîntemeiat.
- 67 Vereniging Milieudefensie și Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht au susținut de asemenea, prin intermediul celui de al doilea motiv al acțiunii formulate, că articolul 10 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1367/2006 este nevalid întrucât limitează noțiunea „acte” în sensul articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus numai la acte administrative individuale.
- 68 Din cuprinsul punctului 55 din prezenta hotărâre rezultă că articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus este lipsit de claritatea și de precizia necesare pentru ca această dispoziție să poată fi invocată în mod util în fața instanței Uniunii în scopul de a aprecia legalitatea articolului 10 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1367/2006.
- 69 În consecință, și acest al doilea motiv al acțiunii formulate trebuie respins ca neîntemeiat.
- 70 Întrucât niciunul dintre cele două motive ale acțiunii formulate de Vereniging Milieudefensie și de Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht în fața Tribunalului nu este întemeiat, acțiunea trebuie să fie respinsă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 71 Potrivit articolului 138 alineatele (1) și (2) din Regulamentul de procedură al Curții, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acest regulament, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. În cazul în care mai multe părți cad în pretenții, Curtea decide asupra împărțirii cheltuielilor de judecată.
- 72 Întrucât Vereniging Milieudefensie și Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht au căzut în pretenții cu privire la motivele invocate și întrucât Consiliul, Parlamentul și Comisia au solicitat obligarea lor la plata cheltuielilor de judecată, se impune obligarea în solidar a acestora la plata cheltuielilor de judecată efectuate de Consiliu, de Parlament și de Comisie atât în primă instanță, cât și în cadrul prezentelor recursuri.
- 73 Potrivit articolului 140 alineatul (1) din regulamentul de procedură menționat, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acesta, statele membre care au intervenit în litigiu suportă propriile cheltuieli de judecată. În consecință, trebuie să se decidă că Republica Cehă suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară și hotărăște:

- 1) **Respinge recursul incident.**
- 2) **Anulează Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene Vereniging Milieudefensie și Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht/Comisia (T-396/09, EU:T:2012:301).**
- 3) **Respinge acțiunea în anulare formulată în fața Tribunalului Uniunii Europene de Vereniging Milieudefensie și de Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht.**
- 4) **Obligă Vereniging Milieudefensie și Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht la plata în solidar a cheltuielilor de judecată efectuate de Consiliul Uniunii Europene, de Parlamentul European și de Comisia Europeană atât în primă instanță, cât și în cadrul recursurilor.**
- 5) **Republica Cehă suportă propriile cheltuieli de judecată.**

Semnături